

Contra l'“expansió de l'horror visual” i a favor d'un “patriotisme del patrimoni”. Paraules de l'escriptor Joan F. Mira en el baptisme de l'Institut del Territori a València. El nounat va fer les primeres passes davant 300 persones entusiasmades de comptar per primera volta amb una entitat que reflexione sobre el medi als Països Catalans.

De 'garriris', territori i molta matèria grisa

Quasi tan amuntegats com els centenars de blocs d'apartaments que poblen Benidorm van haver de seure les vora 300 persones que van acudir a la crida de l'Octubre Centre de Cultura Contemporània de València (OCCC), dimecres passat. L'ocasió, tanmateix, justificava l'incòmode atapeïment: es tractava de donar carta de naturalització a l'Institut del Territori, el primer fòrum de reflexió i diàleg sobre les polítiques i dinàmiques que posen en perill el futur del territori, del medi i del patrimoni natural i cultural a tots els Països Catalans. “Açò demostra que encara es pot canviar la intervenció sobre el territori”, explicava esperançat Alejandro Pons, arquitecte, veí de Godella, mentre feia mans i mànigues per trobar el darrer espai entre tants cossos. “Vaig llegir a la [Cartelera] *Túria* que feien la inauguració i cap ací que hem vingut”, diu Empar Martí, de la Ribera Baixa, professora de secundària. “Entre el Xúquer, que ens el volen matar, i el Manhattan de Cullera...”, apunta. La seua sensibilitat ambiental és de pedra picada: ha vingut fins a l'OCCC amb bicicleta. Amb bicicleta o sense, a peu, amb autobús o amb cotxe (una mica de prosaisme no fa mal, enmig de tantes il·lusions), centenars de persones s'han arribat fins ací per veure nàixer l'IdT. Hi ha Alejandro i Empar, i molts més. Algunes cares són més conegudes que unes altres. Hi ha la socialista va-

lenciana Carme Alborch; l'escriptora alcoiana Isabel-Clara Simó; l'ex-president de la UNESCO i president de la fundació Cultura de Paz, Federico Mayor Zaragoza; o l'intel·lectual Joan Francesc Mira. L'àmplia nòmina de padrins la completen diversos càrrecs institucionals, com ara Jaume Mateu Lladó, director insular d'Ordenació del Territori del Consell de Mallorca; Joan Serra, en representació de la Conselleria de Medi Ambient i Habitatge balear; Jaume Badia, del gabinet de Presidència de la Generalitat de Catalunya; o Ramon Arribas, del Consell Assessor per al Desenvolupament Sostenible de Catalunya. Algú esmenta l'absència de la Generalitat Valenciana. I un dels afortunats que han trobat butaca deixa anar, burlata: “Deuen estar entretinguts, especulant amb alguna parcel·la.”

Un ens per al diàleg. Ho ha explicat a la conferència de premsa del matí el president de l'IdT, Vicent Pons, i ho repeteix ara: l'institut vol fomentar la sensibilitat territorial i ambiental tant entre la ciutadania, com en els àmbits professionals, tècnics i acadèmics. I ho vol fer des del diàleg i a través d'un discurs positiu. Seminaris, jornades tècniques, exposicions, conferències, tallers didàctics per a infants, cicles documentals, materialitzaran l'esperit fundacional de l'IdT (tota la programació d'activitats, la podeu consultar a www.idtweb.org). Discurs positiu, dis-

cur positiu, repeteixen una volta i una altra des de l'entitat. I interdisciplinari, de manera que tothom s'hi senta involucrat. De fet, la selecció d'oradors per a l'acte de presentació palesa aquesta vocació. Hi ha un cantant (Miquel Gil), un periodista (Adolf Beltran) i dos escriptors (Simó i Mira).

Federico Mayor Zaragoza fa una intervenció en què posa èmfasi en la necessitat que ciutadans i ciutadanes participen en els desafiaments ambientals que se'ns presenten. “Cal que la gent participi, s'involucri. Per poc que puguis fer, un pas, una llavor, un gra de sorra... sumat, és molt!”, exclama, alhora que invita l'auditori a deixar de ser “espectadors passius” dels canvis que se'ns apropen. “Tot està per fer, tot és possible”, acaba dient el barceloní, recuperant per a l'auditori un Miquel Martí i Pol que, ben segur, voldria ser a l'Octubre aquesta nit.

Una companya de professió de Martí i Pol pren la paraula. Isabel-Clara Simó, des de l'altar pagà preparat per a l'avinentesa, es confessa “aterrida”. Aterrada, diu, per tot el que prèviament ha explicat Jaume Terrades, una mena d'Al Gore a la catalana, però amb molts més anys d'experiència, més coneixements i no tanta faramalla com el guru nord-americà. Terrades no ix de la foscor, ni és secundat per una melodia intrigant, ni s'enfila damunt un elevador. No. Terrades s'ha limitat a aclarir i exposar on som en matèria ambiental. Avanç de la desertificació, problemes de biodiversitat, augment de la mortaldat, desglaç dels pols. “No es tracta”, ha dit parsimoniosament aquest catedràtic d'ecologia per concloure, “de fer una profecia, sinó d'analitzar els riscos”. I de riscos, a parer de Simó, n'hi ha un bon grapat, perquè als “fenòmens globals, cal afegir-hi els estropells locals”.

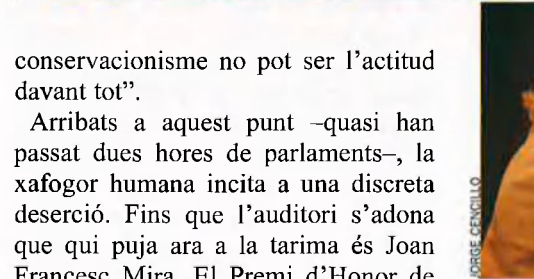
El següent d'intervenir respon, potser sense haver-ho planificat, a les inquietuds de l'escriptora. El periodista Adolf Beltran advoca per recobrar el sentit primer de la paraula *urbanisme*, eliminar-ne el sentit pejoratiu. “Urbanisme i ordenació del territori han de ser elements complementaris”, diu. “Reprendre la democràcia al món de l'urbanisme, reconciliar ciutat i territori”, afegix, alhora que entra en terreny pantanós quan assegura que “el

1. Federico Mayor Zaragoza, president de la fundació Cultura de Paz, i Vicent Pons, president de l'IdT. **2.** Xavier Mariscal, a la llibreria 314. Darrere seu hi ha la intervenció artística realitzada sobre un antic mural i inspirada en la desfeta del territori. **3.** Jaume Tarrades, catedràtic emèrit d'Ecologia de la UAB. **4.** Una primera fila de luxe: Vicent Soler, Anna Frigola, Adolf Beltran, Xavier Mariscal, Joan F. Mira, J. Tarrades, Carme Alborch, Xavier Dalfo i Miquel Gil.

5. Intervenció del periodista Adolf Beltran. **6.** Conferència de premsa de presentació. D'esquerra a dreta, Vicent Pons, president de l'IdT; Euseu T. Climent, director; Maria Josep Picó, periodista ambiental i membre del comitè assessor; i Xavier Mariscal. **7.** Isabel-Clara Simó. **8.** La sala d'actes de l'Octubre Centre de Cultura Contemporània, de gom a gom.

conservacionisme no pot ser l'actitud davant tot".

Arribats a aquest punt –quasi han passat dues hores de parlaments–, la xafogor humana incita a una discreta deserció. Fins que l'auditori s'adona que qui puja ara a la tarima és Joan Francesc Mira. El Premi d'Honor de les Lletres Catalanes no ve a sortir del pas i prou. Mira té ganes de parlar, de dir, i fer-ho en veu alta. Comença evocant la seua infància a l'Horta –la mateixa que avui és anecdòtica i reomplida d'edificis– i les seues estades a una edat més provectora a Xodos, un

indret a la comarca de l'Alcalatén amb una "buidor sobrevinguda". Tots dos escenaris són, alhora, la imatge del "desequilibri" d'aquest territori. I després de dir açò, l'antropòleg, el sociòleg, l'escriptor, Mira, en definiti-

va, no es reprimeix. Carrega contra la "brutal explosió de la lletjor", l'"expansió de l'horror visual". I l'auditori aplaudeix de valent, espontani. "Hem destruït la bellesa, la terra, el paisatge, la cultura. Hem destruït el nostre país

L'opinió de Vicent Pons i Grau

Des que fou aprovat l'informe Brundtland i fou assumit en el tercer principi de la Declaració de Rio (1992), el desenvolupament sostenible encara és una fita que podem considerar utòpica. L'objectiu era ben ambiciós: "Satisfer les necessitats de les generacions presents sense comprometre les possibilitats de les del futur per atendre les seves pròpies necessitats." El problema a resoldre consistia, doncs, a millorar la tecnologia i l'organització social de manera que el medi poguera recuperar-se al mateix ritme que era afectat per l'activitat humana.

La revolució industrial del segle XIX es va basar en principis purament econòmics, i no va ser fins a mitjan segle XX que els països desenvolupats van començar a adonar-se que el desenvolupament es basava en l'ús abusiu de productes de la natura que podien esgotar-se a llarg termini. Per a alguns analistes, com Vandana Shiva i Serge Latouche, el model de desenvolupament industrial no és sostenible en termes ambientals. D'ací ve que no siga possible un desenvolupament que pugui durar. Els punts crítics són l'esgotament

dels recursos naturals (com ara les primeres matèries i els combustibles fòssils), la destrucció i fragmentació dels ecosistemes i la pèrdua de diversitat biològica, que redueixen la capacitat de resistència del planeta. Les interrelacions entre creixement i degradació foren estudiades d'una forma racional dins la teoria de sistemes per Hoerters i Freemann, i la solució era complexa.

Els processos colonitzadors, operats pels diversos estats europeus als altres continents des de feia uns quants segles, furgaven, encara més, la ferida: l'espòli natural i humà no tenia aturador i aquells territoris esdevenien la gallina dels ous d'or. El problema s'agreuja quan els països més pobres, els qui més pateixen la crisi ecològica i climàtica, es plantejen, amb tot el dret, de créixer per a bastir un estat de prosperitat basat en els principis i valors del món occidental, cosa que comportarà una degradació encara més forta.

No cal dir que la degradació del territori en tots els aspectes constitueix avui un dels problemes més importants a què s'enfronta la humanitat.

Els Països Catalans no fugen pas d'aquest problema. A les polítiques urbanístiques erràtiques, el canvi cli-

màtic, la contaminació, els incendis forestals, la desertització, etc., cal afegir-hi la crisi en diversos sectors que fins ara permetien a les famílies de mantenir-se econòmicament, i que avui dia no són rendibles. D'ací ve que la gent no dubte a defensar polítiques destructives per a viure millor: és el cas de la situació agrària, en què dia a dia minven els preus al camp. Això fa que sectors importants de gent donen suport als PAI, i els accepten com la solució més idònia, sense adonar-se que això que avui és bonança demà pot ser misèria. Un problema semblant es presenta en part del sector turístic.

En el nostre cas, s'hi afegeix encara el problema de la diversitat cultural, tan necessària, com ho recollia el manifest de la UNESCO, a més de la diversitat biològica.

En aquest context sorgeix l'Institut del Territori (IdT), amb l'objectiu de respondre d'una manera seriosa a les demandes de la població, aportant-hi de nou els valors ambientals que la crisi cultural (en el sentit més ampli del terme) ha acabat dissolent sota forma d'un consum irracional i frívol.

*Doctor enginyer industrial
President de l'IdT*

per culpa d'una manca de patriotisme, no perquè allò nostre siga el millor, sinó perquè és nostre. Ací hem destruït amb total impunitat ètica." I mentre el públic escolta embadalit, Mira prepara l'embranchida final: "Els 'Salvem' no són cap broma. Salvem poble a poble, muntanya a muntanya,... Salvem el país. Però salvem-ho, per favor!" El rellotge de l'Institut del Territori s'ha engegat. Els vuit membres del comitè assessor de l'IdT, entre els quals hi ha noms com el biòleg Martí Domínguez, els catedràtics Joan Nogué i Joan Romero, el sociocòleg Ramon Folch, prenen bona nota de les il·lusions que s'hi generen.

Què deu haver fet Mariscal?
Quan tot sembla haver acabat, arriben

les postres. Les més de 300 persones que han assistit comencen d'alçar-se, mentre es refan de la dosi de realitat subministrada per Mira, però algú, des del micròfon, els recorda: "Ara farem la inauguració de la intervenció de Xavier Mariscal a la llibreria 314", a la planta baixa de l'edifici Octubre. "Ai, mare, què deu haver fet Mariscal?", diu un dona mentre abandona la sala. El que ha fet Mariscal és intentar plasmar la seua visió del territori sobre un mural costumista (i això vol dir, amb formoses falleres i cabàs de taronges), pintat a la postguerra per Fernando Cabedo Torrents. Després de pensar-hi molt i rebutjar la idea d'intervenir directament sobre el mural, Mariscal va optar per col·locar a sobre una estructura metàl·lica que representa un

seguit d'edificis. És, segons l'artista, l'"actual skyline de l'horta". Això no és tot, però. A sota d'aquest perfil, hi apareix un dels ninots de Mariscal, un *garriri*, amb moto. La figura, en constant moviment, suggereix la imatge típica ("la que podem trobar a Borriana o a Alzira") del llaurador que va de casa a l'hort amb moto. Es tracta d'"un giny simpàtic", explica Mariscal, que representa "el constant moviment d'una societat que no s'atura a reflexionar". Un "Oooohhh!" apunta per la boca dels presents quan el *garriri* comença la marxa, d'un costat a l'altre. La inauguració de l'Institut del Territori s'ha acabat. Ara toca posar-se a treballar.

Violeta Tena